

Анастасія КЛЬОСОВА
асистентка кафедри права
Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВЕРНЕННЯ КОШТІВ ЗА НЕВИКОРИСТАННІ КВИТКИ ЧЕРЕЗ СКАСУВАННЯ АВІАРЕЙСІВ З ПІДСТАВ ФОРС-МАЖОРНИХ ОБСТАВИН (НЕПЕРЕБОРНОЇ СИЛИ)

Анотація: Досліджуються наслідки скасування авіаційних рейсів в Україні з підстав форс-мажорних обставин та виникнення цивільно-правових спорів між пасажирами та авіаперевізниками. Суть яких полягала у розбіжностях щодо повернення або розміру суми яку повинні були повернути авіаперевізники за невикористаний квиток. Проведено аналіз нормативно-правової бази що регулює пасажирські перевезення авіаційним транспортом що дало підставу вважати, якщо пасажиром належним чином виконані умови договору і сплачено публічно оголошену вартість авіаквитків то відмова авіаперевізником повертати повну вартість авіаквитків не є законним.

Ключові слова: форс-мажорні обставини (непереборна сила), авіаперевезення пасажирів, цивільно-правовий спір, невикористаний квиток, порушення майнових прав.

LEGAL REGULATION OF REFUNDS FOR NON-USE OF TICKETS DUE TO CANCELLATION OF FLIGHTS DUE TO FORCE MAJEURE

Abstract: The consequences of the cancellation of air flights in Ukraine due to force majeure and the occurrence of civil disputes between passengers and air carriers are investigated. The essence of which consisted in disagreements regarding the refund or the size of the amount that should have been returned by air carriers for an unused ticket. An analysis of the regulatory and legal framework regulating passenger transportation by air transport was conducted, which gave reason to believe that if the passenger has properly fulfilled the terms of the contract and paid the publicly announced cost of air tickets, then the refusal of the air carrier to refund the full cost of air tickets is not legal.

Keywords: force majeure, passenger air transportation, civil dispute, unused ticket, violation of property rights.

Введення в Україні карантину у 2020 році та воєнного стану у лютому 2022 році призвело до скасування пасажирських авіаперевезень, що спричинило звернення пасажирів щодо повернення коштів за невикористаний квиток. У відповідь авіаперевізники запропонували вивести кошти за авіаквитки у повному розмірі на бонусний рахунок до їх особистого кабінету на сайті перевізника і за потреби купити на них нові квитки — при цьому без терміну закінчення бонусу, або запропоновано скористатися послугами авіакомпаній протягом року, або повернення коштів за авіаквиток згідно правил застосованого тарифу. Наступною пропозицією від авіаперевізників було альтернативна заміна дати вильоту без додаткових доплат або повернення вартості придбаного авіаквитка згідно правил застосованого тарифу або запропоновано промокоду на знижку в розмірі 120% від суми по бронюванню (не використаної частини).

Виходячи з викладених обставин, виникла спірна ситуація між пасажиром та авіаперевізниками. Так, відповідно до Повітряного кодексу України № 3393-VI від «19» травня 2011р. та відповідно до п.п.1, 2. Глави 1 Розділу III Авіаційних правил України «Правил повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу», затверджених наказом Державної авіаційної служби 26.11.2018 № 1239, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 09.02.2019 за № 141/33112, між пасажиром та авіаперевізником при придбанні авіаквитка укладається Договір на повітряне перевезення. Тобто наприклад зміна рейсу або перенесення дати вильоту у разі якщо це вже втрачається сенс перельоту то в такому випадку перевізник повинен повернути кошти за авіаквитки в повному обсязі, оскільки це відбулося не з вини пасажирів, а через скасування рейсу.

Відповідно до ст. 910 Цивільного Кодексу України за договором перевезення пасажирів одна сторона (перевізник) зобов'язується перевезти другу сторону (пасажирів) до пункту призначення, а в разі здавання багажу – також доставити багаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання багажу, а пасажир зобов'язується сплатити встановлену плату за проїзд, а у разі здавання багажу – також за його провозення. Укладення договору перевезення пасажирів та багажу підтверджується видачою відповідно квитка та багажної квитанції, форми яких встановлюються відповідно до транспортних кодексів (статутів). Що не відбулося з вини авіакомпаній, натомість пасажирів виконали всі умови договору.

На запит про повернення коштів працівники авіакомпаній відповідали, що рейси є такими що неможливо виконати у зв'язку з запровадженням органами державної влади України карантину. Посилаючись на Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню корона вірусної хвороби (COVID-19)» від 17.03.2020 р. та Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» зі змінами та доповненням від 17.03.2020 авіакомпанія вважає невиконання рейсу форс-мажорними обставинами і на цій підставі посилаючись на ч.1 ст. 617 Цивільного кодексу України, яка на думку авіакомпаній передбачає звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання.

На наше переконання не існує причинно-наслідкового зв'язку між відміною рейсу через карантин та безпідставного утримання коштів авіакомпаніями. Так як послуга не була надана, а відповідно до п.1. ст. 617 Цивільного кодексу України, особа яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання, а саме перевезення, а не відмова від зобов'язання повернути кошти за невикористані авіаквитки. Згідно з п. 3. Глави 3 Розділу XV «Правил повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу» авіаперевізник не зобов'язаний сплачувати компенсацію відповідно до

пунктів 5, 6 глави 2 цього розділу, якщо він може надати підтвердження того, що причиною скасування рейсу була дія надзвичайних обставин або непереборної сили, якій не можна було запобігти, навіть якби було вжито усіх заходів.

Необхідно додати, що згідно Наказу Державної авіаційної служби України №1239 Про затвердження Авіаційних правил України «Правил повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу» Авіаперевізник має право відмовити в поверненні коштів (за винятком всіх невикористаних державних зборів, податків, аеропортових зборів (такс) і зборів (такс) авіаперевізника), якщо квиток придбано за спеціальним тарифом і правилами його використання не передбачено повернення сум. Натомість застосування цієї норми на квитки які наприклад відносяться до тарифу Economy «Basic» в правилах більшості авіакомпаній не було передбачено. Так як умови тарифу впливають лише на розмір повернення вартості квитка при зміні дати вильоту, зміні дати в разі неявці на рейс, повернення авіаквитка до вильоту, повернення авіаквитка в разі неявці на рейс, тобто в таких випадках якщо зі сторони пасажирів порушень умов тарифу не було, то ця норма не повинна застосовуватися. Авіакомпанії скасувавши рейс у зв'язку із заборонаю авіаперевезень, а не з ініціативи пасажирів, тому будемо вважати, що повернення тільки аеропортових зборів та додатково придбаних місць як привласнення решти суми.

Таким чином, у разі якщо належним чином виконані умови договору і сплачено публічно оголошену вартість авіаквитків то відповідно п. 1 гл. 2 розділу XVIII Авіаційних правил України «Правил повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу», затверджених наказом Державіаслужби 26.11.2018 № 1239, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 09.02.2019 за № 141/33112, такі дії як відмова повертати повну вартість авіаквитків з боку авіаперевізників необхідно вважати порушенням майнових прав і законних інтересів пасажирів.

Література:

1. Про затвердження Авіаційних правил України «Правила повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу». Наказ Державної авіаційної служби № 1239 від 26.11.2018р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0141-19#Text> (дата звернення 01.11.2024)

2. Цивільний Кодекс України/ Редакція від 03.04. 2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 01.11.2024)

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню корона вірусної хвороби (COVID-19)» Редакція від 10.10.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text> (дата звернення 01.11.2024)

4. Закон України «Про торгово-промислові палати в Україні» Редакція від 31.03.2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 01.11.2024)